

УДК 81.25

ТИПОВІ ПОМИЛКИ В КІНОПЕРЕКЛАДІ АНІМАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ

Гудманян А.Г., д. філол. н., професор,
професор кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет

Полякова О.В., к. філол. н.,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет

Стаття присвячена проблематиці адекватного кіноперекладу англійськомовних анімаційних фільмів українською. У статті виокремлено, систематизовано та проаналізовано типові помилки кіноперекладача, а також запропоновано можливі варіанти їхнього адекватного кіноперекладу.

Ключові слова: кінопереклад, перекладацькі помилки, адекватний кінопереклад.

Статья посвящена проблематике адекватного киноперевода англоязычных анимационных фильмов на украинский язык. В статье выделены, систематизированы и проанализированы типовые ошибки кинопереводчика, а также предложены возможные варианты их адекватного перевода.

Ключевые слова: киноперевод, переводческие ошибки, адекватный киноперевод.

Gudmanian A.G., Polyakova O.V. TYPICAL MISTAKES IN FILM TRANSLATION OF ANIMATED FILMS

The article sets out to provide a description of adequate translation of English animated films into Ukrainian. The main translators' mistakes are allocated, systematized and analyzed. The possible variants of their translation are proposed.

Key words: film translation, translators' mistakes, adequate translation.

Постановка проблеми. Адекватним кіноперекладом анімаційного фільму є переклад, який відповідає принципам фонетичного, семантичного та драматичного синхронізму, тобто збігається з артикуляцією й кінесикою анімаційних персонажів і тривалістю реплік, задовольняє прагматичні завдання перекладацького акту з урахуванням цільової аудиторії анімаційних фільмів [1, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На шляху до досягнення адекватного кіноперекладу стають фонетичні, лексичні, граматичні та стилістичні розбіжності у структурах двох мов, що порівнюються: англійської й української, а також непрофесійність кіноперекладача, що призводить до порушення адекватності кіноперекладу анімаційних фільмів, тобто призводить до появи помилок у кіноперекладі. Проблематикою кіноперекладу займаються науковці всього світу, зокрема І. Гамб'є, Т. Гербст, В. Горшкова, Х. Діас-Сінтас, В. Демецька, А. Кулікова, Г. Кузенко, Т. Лукьянова, Дж.М. Льюкен, Н. Матасов, А. Мельник, Ю. Плетенецька, Г. Слишкін, М. Снеткова. Проблематиці відтворення у кіноперекладі культурно-значущої інформації присвячена стаття Ю. Шульженко; К. Дубовий дослідив помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму; С. Сергієнков проана-

лізував помилки перекладу художнього фільму.

Постановка завдання. Проте виокремлення, аналіз і класифікація типових перекладацьких помилок в кіноперекладі, зокрема англійськомовних анімаційних фільмів українською, ще не знайшли місця на поприщі перекладознавчих досліджень, тому мета статті полягає у виявленні та систематизації перекладацьких помилок, що допоможе діючим і майбутнім кіноперекладачам уникати типових помилок під час кіноперекладу, зокрема анімаційних фільмів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У якості матеріалу дослідження ми обрали анімаційні фільми, оскільки кінопереклад саме анімаційного кінотексту ускладнюється цільовою аудиторією анімаційних фільмів – дитячою (0+; 3+; 6+; 12+). Дитяча аудиторія – це особлива аудиторія, яка характеризується недостатніми знаннями про світ, несформованістю психіки та словникового запасу, а отже, є своєрідним «пластиліном», який легко піддається впливу зовнішніх факторів. У зв'язку з цим перегляд анімаційного фільму може мати безпосередній вплив на формування особистості дитини, її словникового запасу, а тому проблематика адекватного кіноперекладу анімаційного фільму є надзвичайно актуальною.

У ході проведення зіставного порівняльного перекладацького аналізу кіноперекладу англійських анімаційних фільмів українською «БіМуви: Медова змова», «Змивайся», «Мадагаскар 2: Втеча до Африки», «Панда Кунг-Фу 2», «Вартові легенд», «Шрек», «Сімейка Крудсів» ми виявили та класифікували такі типові перекладацькі помилки:

1. Використання стилістично-зниженої лексики.

1.1. Невиправдане застосування трансформації компенсації.

Надмірне застосування трансформації компенсації призводить до порушення виховної, освітньої функції анімаційного фільму для дитячої аудиторії, адже діти перебувають на етапі становлення мовлення та формування світогляду, а тому сприймають анімаційні фільми як частину життя і можуть перейняти з анімаційного фільму в повсякденний вжиток стилістично-знижену, табуовану лексику, нецензурні слова, тобто слова, які насправді не є загальноживаними.

Прикладом невинного застосування трансформації компенсації за допомогою просторіччя *хезати* знаходимо у кіноперекладі репліки “*Careful, mate. Those aren't chocolate buttons*” [4] / «*Не вступи, братан, я не шоколадом хезаю*» [5]. На нашу думку, вхідну репліку варто було адаптувати за допомогою стратегії «золотої середини», наприклад, «*Обережно, не вступи. Це тобі не снікерс*».

У кіноперекладі репліки “*I'm not dying on an empty stomach*” [14] / «*Я не хочу здохнути на порожній кендюх*» [15] слово *stomach*, яке має значення *шлунок, живіт*, компенсовано словом *кендюх*, що означає *перший відділ шлунка жуйних тварин, у якому попередньо перетравлюється їжа*. Репліку вимовляє жінка з сімейки Крудсів, а не тварина, проте за допомогою прийому компенсації перекладач хотів наголосити на тому, що сімейка Крудсів за зовнішнім виглядом, поведінкою і манерою говорити нагадує більше тварин, ніж людей. Проте слово *кендюх* не є загальноживаним, доступним і зрозумілим пересічному українцю, а тому його варто було замінити в кіноперекладі стилістично-нейтральним відповідником.

В іншій репліці “*Fetch us some Pop Tarts from the kitchen, Jeeves*” [4] / «*Щістьора, притарабань печивця з кухні*» [5] слово *Jeeves*, що означає *ідеальний слуга*, компенсовано сленгізмом *щістьора*, що ми вважаємо неприпустимим з погляду дитячої аудиторії як цільової аудиторії анімаційних фільмів.

У репліці “*Breakfast in bed*” [12] / «*І сніданок у ліжво*» [13] слово *bed*, яке має значення *ліжко, постіль*, на нашу думку, у кіноперекладі невинно компенсовано просторіччям *ліжво*, оскільки у свідомості українського глядача ліжко асоціюється з різновидом меблів, які призначені для лежання, у вигляді рами на ніжках із двома спинками, на яку кладуть матрац і постіль, а в кадрі було зображено місце для сну на землі, зроблене з гілок і листя.

У репліці “*This place is mine*” [4] / «*Халуна ця тепер уже моя*» [5] перекладач невмотивовано застосував прийом компенсації до десемантизованого слова *place*, замінивши його просторіччям *халуна*, хоча на екрані йшлося про сучасну багатокімнатну квартиру. Миша є другорядним персонажем анімаційного фільму, у неї небагато реплік, росіяни в репліках миші сприяють створенню гумористичного ефекту, але використання стилістично-знижених лексичних одиниць призводить не лише до спотворення мовного портрета анімаційного персонажа, але й порушує освітню та виховну функції анімаційного фільму, адже діти, переглядаючи анімаційний фільм, запам'ятовують слова типу *ліжво, халуна* й уживають їх у повсякденному спілкуванні, що, на нашу думку, неприпустимо.

1.2. Використання табуованої лексики.

Кінопереклад репліки бегемота-чоловіка Мото-Мото, який залицяється до бегемота Глорії: “*Know what “MotoMoto” means? It means, “HotHot”*” [6] / «*Знаєш, що «Мото-Мото» значить? Означає «ТрахТрах»*» [7] вважаємо неадекватним, оскільки, на нашу думку, український перекладний відповідник *трах* розрахований на більш дорослу аудиторію, тоді як аудиторією анімаційних фільмів є дитяча. Такий переклад може викликати в дитини цікавість, і батькам важко буде пояснити значення українського відповідника *трах*. Тому у кіноперекладі таких реплік українською мовою варто шукати відповідник з емоційно-забарвленою або нейтральною семантикою, неприпустимий не тільки для дорослої, а й для дитячої аудиторії, наприклад, *Джага-джага, Туц-туц*.

1.3. Вживання нецензурної лексики.

Використання нецензурної лексики у кіноперекладі анімаційних фільмів вважаємо неприпустимим, адже це призводить до порушення адекватності кіноперекладу з погляду на дитячу аудиторію як цільову аудиторію анімаційних фільмів.

Наприклад, у репліці “*Where are those idiots?*” [4] / «*Де ділись ці йолопи?*» [5] кіноперекладач не лише не адаптував нецензурної лексеми *idiot*, а й компенсував її в перекладі нецензурною лексемою *йолоп*, що призвело до порушення адекватності кіноперекладу.

У наступній репліці “*You idiot!*” [4] / «*Tu йолоп!*» [5] кіноперекладач компенсував слово *idiot* нецензурним словом *йолоп*, що ми вважаємо невиправданим з погляду цільової аудиторії анімаційних фільмів, оскільки такі фільми є прецедентними, тому дитина може повторювати слово *йолоп* у повсякденному мовленні.

У кіноперекладі вхідної репліки “*Faster, you, idiot!*” [4] / «*Швидше, телені!*» [5] перекладач компенсував нецензурну лексему *idiot* нецензурною лексемою *телень*. Такий кінопереклад ми вважаємо прагматично неадаптованим, а тому неадекватним.

Кінопереклад репліки “*What a loser!*” [4] / «*Який вилупок!*» [5], на нашу думку, теж неадекватний, оскільки перекладач не адаптував нецензурної лексеми *loser*.

Прагматично неадаптованим є кінопереклад репліки “*Get of me, you, lab reject*” [4] / «*Геть від мене, лабораторний покидьок*» [5], у якій слово *reject*, що означає *непридатний працівник, відбракований матеріал*, компенсовано в перекладі нецензурною лексемою *покидьок*, що неприпустимо з погляду цільової аудиторії анімаційних фільмів.

1.4. Вживання слів із негативною конотацією.

Американські анімаційні фільми часто містять репліки зі словами, які пов’язані зі смертю, убивством, насильством. На нашу думку, такі лексеми необхідно обов’язково адаптувати в кіноперекладі для українського глядача, оскільки дослівний переклад таких реплік без їх відповідної адаптації може негативно вплинути на психологічний розвиток дитини. Наприклад, Шрек – це велика зелена тварина, відома також як людоджер, тобто тварина, яка їсть людей. Проте в анімаційному фільмі Шрек не з’їв жодної людини, а їв лише ягоди та дрібних тварин, наприклад, мишей. Шрек був не жорстоким людоджером-убивцею, а дуже чуйною і доброю твариною, він був дуже самотнім і страждав через те, що в нього немає друзів. Саме тому вважаємо кінопереклад реплік Шрека неадекватним, оскільки перекладач не адаптував ці репліки для дитячої аудиторії як цільової.

Так, репліка Шрека “*They’ll shave your liver. Squeeze the jelly from your eyes*” [12] /

«*Вирвуть печінку і вичавлять вам очі*» [13] прагматично неадаптована, оскільки містить словосполучення з негативною конотацією: *вирвати печінку, вичавити очі*, що неприпустимо з огляду на цільову аудиторію анімаційного фільму.

Інша репліка Шрека “*Maybe I could have decapitated an entire village and put their heads on pike, gotten knife, cut open their spleen and drink their fluids*” [12] / «*Мабуть, треба було повідрубувати всьому селу голови, настромити на кілки, ножем повирізати селезінки та повипивати кров*» [13] також прагматично неадаптована для цільової аудиторії, оскільки містить словосполучення з негативною конотацією: *повідрубувати голови, повирізати селезінки, повипивати кров*. Такий кінопереклад може мати негативний вплив на психологічний розвиток дитини.

2. Невиправдане використання стратегії форенізації.

Надмірне застосування стратегії форенізації під час кіноперекладу є недопустимим через недостатній екстралінгвальний досвід цільової аудиторії. Наприклад, у репліці “*When we need food, we hunt for a decent hotdog stand*” [6] / «*Нам потрібна їжа, ми полюємо на возики з хотдогами*» [7] ми маємо справу в розбіжностями в культурі мови тексту оригіналу та культурі мови тексту перекладу. Так, у США головною їжею є фастфуд: гамбургери, хотдоги, які можна купити на возиках на вулиці. В Україні фастфуд продається зазвичай у МакДональдзах, які українці відвідують не дуже часто. Возиків із хотдогами на вулиці в Україні немає. Тому українській аудиторії, зокрема дитячій, незрозуміло, чому треба полювати за возиками з хотдогами, якщо зголоднів. Українці зазвичай йдуть до магазину по продукти, рідше йдуть в кафе. Адекватним прагматично-адаптованим кіноперекладом англійської репліки є переклад на кшталт «*Коли ми голодні, то йдемо в МакДональдз*».

3. Невиправдане застосування стратегії доместикації.

Надмірне використання стратегії доместикації обмежує пізнавальну й освітню функції анімаційного фільму. Наприклад, вхідна репліка “*May day! May day! Bee’s going down!*” [2] / «*SOS! SOS! SOS! Бджола падає!*» [3] доместикована за допомогою прийому компенсації, хоча, на нашу думку, батьки в змозі пояснити дітям різницю між сигналами біди *May day* та *SOS* (сигнал *SOS* – це міжнародний сигнал лиха в радіотелеграфному

зв'язку (з використанням азбуки Морзе); тоді як *May day* – міжнародний сигнал лиха в радіотелефонному (голосовому) зв'язку, і головна відмінність полягає в тому, що в голосовому зв'язку сигнал *SOS* не застосовується, голосовим сигналом лиха є *May day*). На основі визначень двох сигналів біди ми вважаємо кінопереклад неадекватним у зв'язку з тим, що сталося порушення семантичного синхронізму, оскільки репліку вимовляє бджола під час польоту, а голосовим сигналом біди є *May day*.

Аналогічно в репліці “*All rise! The Honorable Judge Bumbleton presiding*” [2] / «*Встати. Суд іде. Її честь, суддя Гудюченко*» [3] перекладач використав стратегію одомашнення іншомовного прізвища *Bumbleton*, замінивши його у кіноперекладі типовим українським прізвищем з суфіксом –енко, а саме *Гудюченко*. Така заміна створює комічний ефект, наближає переклад до культури реципієнта кіноперекладу, проте переклад має певною відкривати глядачеві іншомовні реалії, знайомити глядача з культурою інших країн, зокрема з прізвищами носіїв мови-оригіналу. Саме тому адекватним вважаємо кінопереклад іншомовного прізвища *Bumbleton* за допомогою транскрибування *Бамблетон*.

4. Буквальний переклад.

Так, у вихідній репліці пінгвіна “*I’ll give him a kiss of life*” [6] / «*Зроблю йому цілунок життя*» [7] фразеологізм *kiss of life* / *цілунок життя* перекладено дослівно, тоді як українськими словниковими еквівалентами фразеологізму *kiss of life* є *спосіб штучного дихання*, *штучна вентиляція легень з рота в рот*. Буквальний переклад порушив синхронізацію з відеорядом, оскільки у відеоряді зображено, як водій збирається зробити штучне дихання пінгвіну після того, як збив його машиною, а не «цілунок життя».

5. Порушення норм мови-перекладу.

Так, у репліці “*Do you think the boss will be annoyed with us*” [4] / «*Думаєш, бос буде незадоволений з нас*» [5] кіноперекладач порушив граматичні норми української мови, згідно з якими правильним є переклад *незадоволений нами*.

6. Використання росіянізмів.

Використання росіянізмів в українському кіноперекладі обґрунтовуємо бажанням кіноперекладача досягнути певного гумористичного ефекту. Так, у кіноперекладі репліки “*Heu*” [8] / «*Здрасте*» [9] зустрічаємо росіянізм «*здрасте*» (від російського слова *здравствуйте*), що ми обґрунтовуємо бажанням

кіноперекладача відтворити певні мовно-стилістичні особливості анімаційного персонажа та створити гумористичний ефект. Проте, на нашу думку, натомість росіянізму варто було використати транскодований український відповідник «*Гей*», адже це – просторіччя, а не загальноживане слово, тому запропонований український відповідник також дозволив би відтворити мовно-стилістичні особливості анімаційного персонажа, проте без порушення норм української мови.

Порушення норм української мови, що спричинене невинуватим застосуванням росіянізму у перекладі авіаційної термінології, бачимо в кіноперекладі репліки “*Struts*” [6] / «*Стойки*» [7], адже українськими словниковими еквівалентами англійського терміна *struts* є слова *стійки*, *стояки*.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, у ході проведення зіставного аналізу кіноперекладу англійських анімаційних фільмів українською ми дійшли висновку, що типовими перекладацькими помилками кіноперекладу, які призводять до порушення адекватності перекладу, є: буквальний переклад, недотримання норм мови перекладу, невинуватим застосування стратегії доместикації та форенізації, а також трансформації компенсації, вживання стилістично-зниженої лексики, а саме табуйованої та нецензурної лексики, слів із негативною конотацією та росіянізмів. Наявність вказаних помилок призводить до порушення виховної, освітньої функції анімаційного фільму, адже діти перебувають на етапі становлення мовлення та формування світогляду, а тому сприймають анімаційні фільми як частину життя і можуть перейняти з анімаційного фільму в повсякденний вжиток стилістично-знижену лексику, табуйовану лексику, нецензурні слова, просторіччя, тобто слова, які насправді не є загальноживаними, а надмірне використання форенізації та доместикації певною мірою обмежує формування знань дитини про світ, культурні явища.

Перспективи подальших досліджень передбачаємо у виявленні типових перекладацьких помилок під час синхронного перекладу популярних ТВ шоу, зокрема в режимі онлайн, і помилок під час кіноперекладу художніх фільмів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Полякова О.В. Стратегії добору ліпсінк-відповідників в українському дубляжі англійських анімаційних фільмів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Одеса, 2015. 19 с.

2. «Bee Movie» / Dream Works Animation, the USA, 2007.
3. «Бі Муві: Медова змова». Переклад професійний, дубльований студією Postmodern, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
4. «Flushed Away» / DreamWorks Animation, the USA, 2006.
5. «Змивайся». Переклад професійний, дубльований студією Pteroduction, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
6. «Madagascar: Escape 2 Africa» / Dream Works Animation, the USA, 2008.
7. «Мадагаскар 2: Втеча до Африки». Переклад професійний, дубльований студією Postmodern, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
8. «Panda Kung-Fu 2» / Dream Works Animation, the USA, 2011.
9. «Панда Кунг-Фу 2». Переклад професійний, дубльований студією Postmodern, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
10. «Rise of the Guardians» / DreamWorks Animation, the USA, 2013.
11. «Вартові легенд». Переклад професійний, дубльований студією Le Doyen Studio, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
12. «Shrek» / Dream Works Animation, the USA, 2001.
13. «Шрек». Переклад професійний, дубльований студією ICTY, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.
14. «The Croods» / Dream Works Animation, the USA, 2013.
15. «Сімейка Крудсів». Переклад професійний, дубльований студією Postmodern, версія у форматі DVD video, що є в торговельному обігу.

УДК 821.112.2'255.4

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ МОДАЛЬНИХ ЧАСТОК У КОРОТКОМУ ОПОВІДАННІ В. БОРХЕРТА «КУХОННИЙ ГОДИННИК»

Добринчук О.О., к. філол. н., доцент
кафедри німецької мови

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

У статті розглядаються особливості німецьких модальних часток та їх перекладу українською мовою. Зроблено спробу дослідити функціонування модальних часток в ідіостилі німецького письменника В. Борхерта на матеріалі короткого оповідання «Кухонний годинник». Продемонстровані та обґрунтовані авторські варіанти перекладу німецьких модальних часток у згаданому художньому творі.

Ключові слова: модальні частки, особливості, ідіостиль, емоційність, переклад, контекст.

В статье рассматриваются особенности немецких модальных частиц и их перевода на украинский язык. Сделана попытка исследовать функционирование модальных частиц в идиостиле немецкого писателя В. Борхерта на материале короткого рассказа «Кухонные часы». Демонстрируются и обосновываются авторские варианты перевода немецких модальных частиц в упомянутом художественном произведении.

Ключевые слова: модальные частицы, особенности, эмоциональность, перевод, контекст.

Dobrynychuk O.O. PECULIARITIES OF FUNCTIONING AND TRANSLATION OF THE GERMAN MODAL PARTICLES IN THE SHORT STORY "KITCHEN CLOCK" BY W. BORCHERT

The article deals with the peculiarities of the German modal particles and their translation into Ukrainian. An attempt is made to investigate the functioning of the modal particles in the idiosyle of the German writer W. Borchert on the material of the short story "Kitchen Clock". The own variants of the translation of the German modal particles in this work are demonstrated and substantiated.

Key words: modal particles, peculiarities, emotionality, translation, context.

Постановка проблеми. У сучасній німецькій мові можна зустріти велику кількість модальних часток (далі – МЧ). Вони є важливими сигналами у розмовній динаміці й особливими сигналами для вираження емоцій та експресії, отже, вони підсвідомо спрямовані на іллокутивний мовленнєвий акт. Зрозуміло, що під час розмови ми хочемо не лише повідомити якусь інформацію, але й передати свої враження, почуття, настрої, спонукати

до дій, викликати якусь реакцію. МЧ допомагають зрозуміти цілі та наміри мовця, його емоційну оцінку змісту висловлювання, його очікування, тобто виявляють прагматичну спрямованість висловлювання.

У художній літературі, переважно в діалогічному мовленні, також досить часто можна зустріти МЧ. Передача значення німецьких МЧ українською мовою, їх доцільний переклад є важливим кроком в опануванні роз-